

POSTANOWIENIE

14 grudnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

na posiedzeniu niejawnym 14 grudnia 2023 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa K.W.
przeciwko [...] Bank [...] spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę, ewentualnie o uznanie za niedozwolone postanowień umowy
i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej [...] Bank [...] spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z 20 maja 2022 r., I ACa 120/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od skarżącej na rzecz powódki tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł z odsetkami wynikającymi z art. 98 §1¹ k.p.c. za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 20 maja 2022 r., w następstwie apelacji powódki, Sąd Apelacyjny w Katowicach w punkcie pierwszym (1) zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 8 października 2020 r. w ten sposób, że: a) ustalił, że bliżej oznaczona umowa kredytu hipotecznego zawarta przez powódkę z pozwanym Bankiem jest nieważna, b) zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 452.955 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 21 kwietnia 2022 r. do 26 kwietnia 2022 r. z zastrzeżeniem, że wykonanie tego świadczenia będzie

uzależnione od jednoczesnej zapłaty przez powódkę na rzecz pozwanego kwoty 496.043,09 zł lub zabezpieczenia roszczenia pozwanego o zwrot tej kwoty, c) oddalił powództwo w pozostałej części, d) zasądził od pozwanego na rzecz powódki koszty postępowania, w punkcie drugim (2) oddalił apelację w pozostałej części, a punkcie trzecim (3) orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, pozwany wskazał przyczyny kasacyjne określone w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. Jego zdaniem w sprawie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, tj.

1) art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (w dacie zawarcia umowy tekst jedn. Dz. U. z 2002 r., Nr 72, poz. 665 ze zm.; dalej – „Prawo bankowe”) w związku z pytaniem, czy kwota wskazana w umowie kredytu denominowanego w walucie CHF stanowi kwotę oddaną do dyspozycji kredytobiorcy, a walutą kredytu jest CHF, a w konsekwencji kredyt podlega spłacie w CHF, czy kwotą oddaną do dyspozycji kredytobiorcy jest niewskazana wprost w umowie kwota w walucie PLN, a walutą kredytu jest PLN, a w konsekwencji kredyt podlega spłacie w PLN?;

2) art. 41 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe (Dz. U. Nr 37, poz. 282 ze zm.; dalej – „Prawo wekslowe”) i art. 358 § 2 w związku z art. 56 k.c. i z pytaniem, czy w przypadku uznania za niewiążące klauzul dotyczących ustalenia kursu wymiany walut przy wypłacie kredytu i spłacie jego rat oraz uznania w przypadku umowy kredytu denominowanego, że kredyt podlega spłacie i wypłacie w PLN, brak określenia wprost w umowie kredytu sposobu obliczenia kwot podlegających wypłacie na rzecz kredytobiorcy i spłacie na rzecz banku może zostać uzupełniony przez odwołanie do zastosowania przez analogię art. 41 Prawa wekslowego lub art. 358 § 2 w związku z art. 56 k.c., czy w takim przypadku wspomniane odwołanie jest niedopuszczalne?;

3) art. 69 ust. 1 Prawa bankowego w związku z art. 385¹ § 1 oraz z art. 58 § 1 i 3 k.c. i z pytaniem, czy uznanie za niewiążące klauzul dotyczących ustalenia kursu wymiany walut przy wypłacie kredytu i spłacie jego rat prowadzi do uznania umów kredytu denominowanego za umowy ważne, w których zobowiązanie obu

stron podlega wykonaniu w CHF; czy za ważne, w których zobowiązanie obu stron podlega wykonaniu w PLN, przy przyjęciu oprocentowania według stopy LIBOR; czy za nieważne, albowiem nie ma możliwości określenia wysokości kwoty podlegającej wypłacie i spłacie w PLN?;

4) wyrażająca się w pytaniu, czy w sytuacji, w której zawarta przez strony umowa kredytu denominowanego określała kwotę kredytu, ilość i wysokość rat w CHF, a po usunięciu klauzul przeliczeniowych zobowiązanie z umowy kredytu nadal pozostaje zobowiązaniem określonym w CHF, to czy po wyeliminowaniu abuzywnych klauzul przeliczeniowych umowa może być dalej wykonywana bezpośrednio w walucie kredytu?

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego powołanie się na przyczynę kasacyjną przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania przez stronę skarżącą, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie

lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania, w drodze stosownego jurystycznego wywodu, na czym owe wątpliwości polegają, a także że mają one poważny oraz rzeczywisty charakter i ich rozstrzygnięcie wiąże się z rozpatrywaną sprawą i jest istotne z punktu widzenia wyniku postępowania oraz publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (por. m.in. postanowienia z 15 października 2002 r., II CZ 102/02, niepubl.; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, niepubl.; z 8 lipca 2008 r. I CSK 111/08, niepubl.; z 20 listopada 2015 r., III CSK 269/15, niepubl.; z 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, niepubl.; z 3 sierpnia 2017 r., IV CSK 85/17, niepubl.; z 7 grudnia 2017 r., I CSK 499/17, niepubl.; z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 571/17, niepubl.).

Wątpliwości interpretacyjne sformułowane przez pozwanego nie czynią zadość wskazanym wymaganiom, gdyż częściowo nie mają wystarczającego związku ze sprawą a częściowo zostały już dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego.

Bliższa charakterystyka umowy kredytu denominowanego w walucie CHF (co do waluty kredytu oddawanego do dyspozycji i podlegającego spłacie) jest o tyle zbędna, o ile Sąd Apelacyjny uznał, że zawarta między stronami umowa była umową nieważną, a w takiej sytuacji rozliczeniu jako nienależne podlegają świadczenia faktycznie spełnione na podstawie umowy (w takiej walucie, w jakiej zostały spełnione). Wątpliwość przedstawiona przez skarżącego mogłaby uzyskiwać doniosłość tylko w razie powodzenia zarzutów kasacyjnych, co nadaje jej charakter hipotetyczny i nie może uzasadniać przyjęcia skargi do rozpoznania. Warto ponadto zauważyć, że Sąd Najwyższy wypowiadał się już co do właściwości umowy kredytu denominowanego w walucie CHF, a z wypowiedzi tej wynika, iż kluczowe znaczenie dla określenia, w jakiej walucie kredyt powinien być spłacany, ma treść konkretnej umowy, która może przewidywać spłatę kredytu w złotych lub walucie obcej (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22 i II CSKP 405/22, niepubl. oraz z 25 października 2023 r., II CSKP 1512/22,

niepubl.). W oderwaniu od konkretnej umowy wątpliwość co do waluty kredytu denominowanego w CHF – także w kontekście rozróżnienia na walutę zobowiązania i walutę wykonania umowy – ma charakter abstrakcyjny i sama przez się nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Podobnie stwierdzenie, że denominacja ma cel waloryzacyjny; wszak cel ten może być realizowany przez różne technicznoprawne rozwiązania (w tym spłatę kredytu w walucie denominacji – por. wyrok Sądu Najwyższego z 25 października 2023 r., II CSKP 1512/22).

Sąd Najwyższy wyjaśniał też już wielokrotnie i jednolicie, że w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu denominowanego w walucie obcej umowa ta nie może wiązać stron w pozostałym zakresie ani jako kredyt złotówkowy (z oprocentowaniem obliczanym na podstawie wskaźnika LIBOR/SARON), ani jako tzw. kredyt czysto walutowy. W szczególności bowiem wskazuje się, że utrzymanie takiej umowy jako kredytu czysto walutowego prowadziłoby do niedopuszczalnego zniekształcenia woli stron, która ukierunkowana była od początku na wypłatę kredytu w walucie krajowej (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 694/22, niepubl., z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22 i II CSKP 405/22, z 20 maja 2022 r., II CSKP 713/22 i II CSKP 943/22, niepubl., z dnia 26 maja 2022 r., II CSKP 650/22, niepubl. i z dnia 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22, niepubl.).

Sąd Najwyższy wypowiadał się również co do warunków, jakie muszą być spełnione, aby luka powstała w wyniku upadku klauzuli abuzywnej – powodująca upadek umowy - mogła być wypełniona innym unormowaniem. W szczególności w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasada prawna - z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 (OSNC 2021, Nr 9, poz. 56) przypomniano, że zastąpienie takie wchodzi w rachubę – niezależnie od dalszych przesłanek (w tym istnienia stosownej normy zastępczej) - tylko wtedy, gdy po wyłączeniu klauzuli abuzywnej umowa nie może obowiązywać, a całkowity upadek umowy naraża konsumenta na „szczególnie niekorzystne konsekwencje”, w świetle okoliczności istniejących lub możliwych do przewidzenia w czasie sporu (por. też wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak, pkt 51, z dnia 8 września 2022 r., C-80/21, C-81/21 i C-82/21, D.B.P., pkt 67, z dnia 27 kwietnia 2023 r., C-705/21, AxFina Hungary, pkt 41

oraz z dnia 23 listopada 2023 r., C-321/22, Provident Polska, pkt 87), z uwzględnieniem rzeczywistych i bieżących interesów konsumenta i z zastrzeżeniem, że „do celów tej oceny decydująca jest wola wyrażona przez konsumenta w tym względzie” w tym sensie, że jeżeli sąd poinformował konsumenta w sposób obiektywny i wyczerpujący o skutkach prawnych oraz szczególnie szkodliwych skutkach ekonomicznych, jakie może mieć dla niego unieważnienie umowy, sąd ten nie może, po uwzględnieniu jego woli stwierdzenia nieważności umowy, sprzeciwić się zrzeczeniu się przez niego ochrony przyznanej im przez dyrektywę 93/13 (por. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 8 września 2022 r., C-80/21, C-81/21 i C-82/21, D.B.P., pkt 78 w związku z pkt 74-75 i z dnia 16 marca 2023 r., C-6/22, M.B.,U.B.,M.B. przeciwko X S.A. (M.B. i in.), pkt 43 i teza, oraz z dnia 12 października 2023 r., C-645/22, Luminor Bank, pkt 29), a z drugiej strony sąd nie może chronić konsumenta przed upadkiem umowy, jeżeli ocenia, że nie naraża on go na „szczególnie niekorzystne konsekwencje”, choćby konsument domagał się tej ochrony (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 12 października 2023 r., C-645/22, Luminor Bank, pkt 38, 40-41). Zarazem w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyjaśniono, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 stoi na przeszkodzie wypełnieniu luk w umowie, spowodowanych usunięciem z niej nieuczciwych warunków, które się w niej znajdowały, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, przewidujących, iż skutki wyrażone w treści czynności prawnej są uzupełniane w szczególności przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów, które nie stanowią przepisów dyspozytywnych lub przepisów mających zastosowanie, jeżeli strony umowy wyrażą na to zgodę (por. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak, pkt 62 oraz pkt 3 sentencji, z dnia 8 września 2022 r., C-80/21, C-81/21 i C-82/21, D.B.P., pkt 77, z dnia 12 stycznia 2023 r., C-395/21, D.V., pkt 63, 65 i z dnia 16 marca 2023 r., C-6/22, M.B. i in., pkt 56). Sąd Najwyższy wypowiadał się już również co do niedopuszczalności zastąpienia niedozwolonych postanowień kursowych przez sięgnięcie do art. 69 ust. 3 Prawa bankowego, wykładni oświadczeń woli (art. 65 k.c.), art. 41 Prawa wekslowego albo art. 358 § 2 k.c. (por. w szczególności wyroki Sądu Najwyższego

z dnia 27 maja 2022 r., II CSKP 395/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22 i z dnia 27 kwietnia 2023 r., II CSKP 1027/22, niepubl. oraz tam przywoływane orzecznictwo). Zważywszy ponadto, że *in casu* powódka wprost sformułowała żądanie ustalenia nieważności zawartej umowy kredytowej, wskazując, że ma świadomość konsekwencji takiego rozstrzygnięcia, a stanowisko swe podtrzymała także po pouczeniu przez Sąd (por. s. 18 zaskarżonego wyroku), Sąd ten nie mógł dokonać – wbrew woli konsumenta - postulowanej przez pozwanego substytucji (por. też wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 8 września 2022 r., w połączonych sprawach C-80/21, C-81/21 i C-82/21, D.B.P., pkt 78 w związku z pkt 74-75 i z dnia 16 marca 2023 r., C-6/22, M.B. i in., pkt 43, teza).

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił, jak w sentencji.

[a!]

(K.L.)

